

VIESTINTÄPOLITIikka

Tehokkaan viestinnän tarpeen oikeusperusta on EU:n perusoikeuskirjassa, jolla turvataan kaikkien kansalaisten oikeus saada tietoa unionia koskevista asioista. Unionin toimielimet ovat kehittäneet erilaisia välineitä ja palveluja, jotka mahdollistavat yhteydenpidon kansalaisiin ja heille tiedottamisen. Vuonna 2012 virallisesti käyttöön otettu eurooppalainen kansalaisaloite antaa kansalaisille mahdollisuuden osallistua suoremmin lainsäädäntään ja unionia koskeviin asioihin.

OIKEUSPERUSTA

Perussopimukseen ei sisälly erillistä viestintäpolitiikkaa koskevaa lukua tai artiklaa. Euroopan unionin perusoikeuskirjasta tehtiin kuitenkin sitova Lissabonin sopimuksella, jolloin se sai samanlaisen oikeudellisen aseman kuin EU:n perussopimukset. Se on kaikille unionin toimielimille yhteinen kehys, jonka avulla ne voivat suurelle yleisölle suunnatussa viestinnässä osoittaa EU:n toimien ja saavutusten yhteyden EU:n perustaviin arvoihin^[1]. Asiaa koskevia perusoikeuskirjan artikloja ovat 11 artikla (oikeus tietoon, sananvapaus sekä tiedotusvälineiden vapaus ja moniarvoisuus), 41 artikla (oikeus tulla kuulluksi ja oikeus tutustua itseään koskeviin asiakirjoihin), 42 artikla (oikeus tutustua unionin toimielinten asiakirjoihin) ja 44 artikla (oikeus esittää vetoamus). Koska viestintäpolitiikalle ei ole erillistä oikeusperustaa Euroopan unionin toiminnasta tehdyssä sopimuksessa (SEUT), kaikissa EU:n tason toimissa on viitattava SEUT:n 352 artiklaan^[2].

TAVOITTEET

EU:lla on velvollisuus kertoa päätöksistään ja toiminnastaan unionin kansalaisille ja muille kiinnostuneille osapuolille. EU:n toimielimillä on viestintään erikoistunutta henkilöstöä ja korvamerkittyjä varoja sen varmistamiseen, että EU-tietoa on helposti saatavilla kielellä, jota kansalaiset ymmärtävät. Viestintään käytetään verkkosivustoja, sosiaalista mediaa, vierailijapalveluja, kaikissa EU-maissa sijaitsevia yhteystoimistoja ja tiedotusvälineille tarjottavia erityispalveluja. Jos kansalainen ei löydä vastausta kysymykseensä näiden kanavien kautta, hän voi myös ottaa yhteyttä tietopalveluihin, jollaisia ovat esimerkiksi [Europe Direct](#) ja [Ask EP](#). Niille voi esittää kysymyksiä sekä kirjallisesti että puhelimitse.

[1]Ks. [EUVL C 83, 30.3.2010, s. 389](#).

[2]Ks. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen konsolidoitu toisinto ([EUVL C 115, 9.5.2008, s. 199](#)).

Selkeän tiedon saanti antaa kansalaisille mahdollisuuden entistä paremmin käyttää oikeuttaan osallistua demokratian toteutumiseen unionissa. Tarkoituksena on tehdä päätökset mahdollisimman avoimesti ja mahdollisimman lähellä kansalaisia noudattaen moniarvoisuuden, osallisuuden sekä avoimuuden ja läpinäkyvyyden periaatteita.

Komissio on vuodesta 2005 lähtien julkaissut useita viestintäpolitiikkaa koskevia asiakirjoja. Tämä kertoo viestintäpolitiikan suuresta merkityksestä. Poliitiikka perustuu kolmeen periaatteeseen:

- kuunnellaan yleisöä ja otetaan huomioon sen näkemykset ja huolenaiheet
- selitetään kansalaisille, miten unionin politiikat vaikuttavat heidän jokapäiväiseen elämäänsä
- luodaan yhteyksiä paikallistasolla käyttäen viestintäkanavina kansallisia ja paikallisia foorumeita ja kansalaisten suosimia tiedotusvälineitä.

Junckerin komission aloitettua työnsä komission viestinnän pääosastosta tehtiin komission puheenjohtajan alaisuudessa toimiva yksikkö. Se pyrki toiminnassaan seuraaviin yleistavoitteisiin: Kansalaiset ymmärtävät, että unioni pyrkii työllään parantamaan heidän elämäänsä, ja osallistuvat sen toimintaan. Kansalaiset tuntevat, että heidän huolenaiheensa otetaan huomioon unionin tason päätöksenteossa, ja he tuntevat heille EU:ssa kuuluvat oikeudet.

Toukokuussa 2019 pidettävien EU-vaalien alla unionin toimielimet järjestivät erityisen tiedotuskampanjan, jossa kansalaisille kerrottiin vaaleista ja niissä äänestämisen tärkeydestä.

SAAVUTUKSET

A. Tärkeimpiä aloitteita

- [Kansalaisten Eurooppa](#) -ohjelma (ks. jäljempänä)
- kumppanuuteen perustuva EU-viestintä (ks. jäljempänä)
- EU-viestintä internetin kautta
- Debating Europe -internetfoorumi, jolla kansalaiset voivat esittää näkemyksiään päättäjille
- Europa-verkkosivustosta keskitetty asiointisivusto kaikkia EU:n toimielimiä ja EU:ta koskevaa tietoa varten
- <http://www.euranet.eu> audiovisuaalinen EU-viestintä esimerkiksi eurooppalaisen radioasemaverkoston avulla (<http://www.euranet.eu>) sekä EU-asioiden näkyvyyden edistäminen nykyisillä ja uusilla audiovisuaalisilla foorumeilla
- unionin ja sen kansalaisten välisten viestintäongelmien vähentäminen toimivan yhteistyön ja kumppanuuksien avulla.

B. Kansalaisten Eurooppa -ohjelma

Kun sekä Tampereen (1999) että Nizzan (2000) Eurooppa-neuvostossa oli vaadittu entistä avoimempaa vuoropuhelua kansalaisyhteiskunnan kanssa, Eurooppa-neuvosto pani tammikuussa 2004 alulle ensimmäisen yhteisön toimintaohjelman aktiivisen kansalaisuuden edistämisestä (neuvoston päätös 2004/100/EY). Euroopan perustuslakihankkeen kariuduttua aktiivisen kansalaisuuden toimintaohjelmaa seurasi Kansalaisten Eurooppa -ohjelma. Se perustettiin Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksellä N:o 1904/2006/EY vuosiksi 2007–2013 ja sen kokonaismäärärahat olivat 215 miljoonaa euroa^[3]. Ohjelmasta laadittiin väliarviointi vuonna 2010. Arvioinnissa annetun suosituksen perusteella komissio ehdotti joulukuussa 2011 Kansalaisten Eurooppa -ohjelman jatkamista – pienin muutoksin – seuraavan monivuotisen rahoituskehityksen 2014–2020 puitteissa^[4]. Ohjelman yleistavoite on ”muistiperinnön vahvistaminen ja kansalaisten osallistumisvalmiuksien lisääminen unionin tasolla”^[5], ja Euroopan unionin neuvosto hyväksyi uuden ohjelman virallisesti 14. huhtikuuta 2014 (neuvoston asetus (EU) N:o 390/2014)^[6]. Sen kokonaisbudjetti on 185,5 miljoonaa euroa, mikä merkitsee vähennystä sekä sitä edeltäneeseen ohjelmaan että komission alkuperäiseen ehdotukseen verrattuna. Kansalaisten Eurooppa -ohjelmasta (2014–2020) myönnetään rahoitusta kahdelle aihealueelle: 1) Euroopan muistiperintö, jossa keskitytään Eurooppa-hankkeen historiallisiin syntyvaiheisiin, ja 2) demokraattiseen toimintaan osallistuminen ja kansalaisvaikuttaminen, jolla pyritään parantamaan kansalaisten tietämystä EU:n politiikasta ja etenkin varmistamaan kansalaisyhteiskunnan aktiivinen osallistuminen Euroopan tason päätöksentekoon. Kansalaisten Eurooppa -ohjelman (2014–2020) väliarvioinnissa keskitytään sen yleisesti myönteiseen rooliin kansalaisvaikuttamisen ja demokraattiseen toimintaan osallistumisen kannustamisessa^[7].

Komissio julkaisi 30. toukokuuta 2018 ehdotuksensa asetukseksi perusoikeuksien ja arvojen ohjelman perustamisesta vuosiksi 2021–2027. Uuteen ohjelmaan kuuluu kansalaisten sitoutumista ja osallistumista koskeva lohko, jonka on määrä korvata nykyinen Kansalaisten Eurooppa -ohjelma. Sille ehdotetaan 233 miljoonan euron budjettia. Parlamentti ja neuvosto pääsivät 6. maaliskuuta 2019 [alustavaan sopimukseen](#) ohjelmasta. Sekä parlamentin että neuvoston on nyt hyväksyttävä ohjelma virallisesti.

C. Kumppanuuteen perustuva EU-viestintä

Vuosi 2009 oli ensimmäinen, jolloin Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio sopivat toimielinten yhteisistä viestinnän prioriteeteista kumppanuuteen perustuvasta viestinnästä annetussa yhteisessä julistuksessa^[8], joka allekirjoitettiin joulukuussa 2008. Neljä valittua prioriteettia olivat Euroopan parlamentin vaalit, energia ja ilmastonmuutos, 20 vuotta aikaisemmin käynnistynyt Itä-Euroopan demokraattinen muutos sekä kasvun, työllisyyden ja solidaarisuuden ylläpitäminen. Näiden yhteydessä

[3]Ks. [EUVL L 378, 27.12.2006, s. 32](#).

[4]Ks. [COM\(2011\)0884](#).

[5]Sama asiakirja, s. 3.

[6]Ks. [EUVL L 115, 17.4.2014, s. 3](#).

[7]Ks. [COM\(2018\)0170](#).

[8]Ks. [COM\(2007\)0569](#).

kiinnitettiin erityistä huomiota Euroopan luovuuden ja innovoinnin teemavuoteen. Pää tavoitteena oli ”lisätä EU:n eri toimielinten ja jäsenvaltioiden toteuttamien toimien välistä johdonmukaisuutta ja synergiaa, jotta kansalaiset saisivat entistä paremmin tietoa ja ymmärtäisivät entistä paremmin, miten EU:n politiikka vaikuttaa unionissa, jäsenvaltioissa ja paikallisesti”^[9].

D. Eurooppalainen kansalaisaloite

Lissabonin sopimuksella käyttöön otettu eurooppalainen kansalaisaloite on 1. huhtikuuta 2012 alkaen tuonut EU:n kansalaisten äänen paremmin kuuluviin, sillä se antaa kansalaisille oikeuden kehottaa suoraan komissiota esittämään uusia politiikka-aloitteita. Sen tavoitteena on tuoda uusi ulottuvuus eurooppalaiseen demokratiaan, täydentää unionin kansalaisuuteen liittyviä oikeuksia ja lisätä julkista keskustelua EU:n politiikoista, mikä edistää todellisen eurooppalaisen julkisen tilan muodostumista. Toiveena on, että kansalaisaloitteen käyttöönotto lisää kansalaisten ja järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan osallistumista EU:n poliitikkojen määrittelyyn. Perussopimusten määräysten mukaisesti Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat komission ehdotuksesta vuonna 2011 asetuksen, jossa määritellään tätä uutta välinettä koskevat säännöt ja menettelyt^[10]. Kansalaisaloitteen järjestäjillä eli kansalaistoimikunnalla, joka koostuu vähintään seitsemästä EU-kansalaisesta, jotka ovat vähintään seitsemän eri jäsenvaltion asukkaita, on vuosi aikaa kerätä vaadittavat tuenilmaukset. Jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten on vahvistettava tuenilmausten määrä^[11].

EUROOPAN PARLAMENTIN ROOLI

Lissabonin sopimuksen voimaantulolla on ollut suuri vaikutus EU:n toimielinten työhön. Sopimuksessa keskitytään tuottamaan EU-kansalaisille tuloksia entistä tehokkaamman ja demokraattisemman päätöksenteon avulla. Erityisesti uusi perussopimus on vahvistanut parlamentin roolia Euroopan yhdentymiskehityksessä. Euroopan kansalaisten suoraan valittuna edustajana parlamentilla on velvollisuus kertoa, mistä unionissa on kysymys, sekä tuoda ilmi kansalaisten näkemyksiä ja toimia kansalaisten etujen mukaisesti.

Euroopan parlamentti on Euroopan kansalaisten edustajakokous. Parlamentti on mietinnöissään tehnyt toistuvasti yksityiskohtaisia ehdotuksia EU:n ja sen kansalaisten suhteiden tiivistämiseksi. Esimerkiksi syyskuussa 2010 hyväksytyssä päätöslauselmassa parlamentti ehdotti konkreettisia tapoja lisätä EU-kansalaisten osallistumista keskusteluun unioniin liittyvistä kysymyksistä^[12]. Parlamentti pohti, miten viestintä voi käynnistää eurooppalaisen keskustelun ja kannustaa ja edistää sitä. Siinä korostettiin, että hallitusten, puolueiden, yliopistojen, yleisradioyhtiöiden ja EU:n omien toimielinten parempi viestintä on ratkaisevaa eurooppalaisen julkisen keskustelun alueen luomisessa.

[9] Sama asiakirja, s. 4.

[10] Ks. [EUVL L 65, 11.3.2011, s. 1.](#)

[11] Lisätietoja eurooppalaisesta kansalaisaloitteesta ja yleiskuva käsiteltävistä ja käsitellyistä aloitteista:

<http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/welcome>

[12] [EUVL C 308 E, 20.10.2011, s. 55.](#)

Parlamentin verkkosivustolla on tietoa ja asiakirjoja kaikilla EU:n 24 virallisella kielellä, ja se on hyvin näkyvästi esillä sosiaalisessa mediassa. Tiedotusvälineet ovat keskeisiä mielipiteenmuokkaajia. Parlamentti antaa tiedotusvälineiden käyttöön faktatietoja, välineitä ja tiloja auttaakseen niitä tiedottamaan sen toiminnasta. Näkyvyyttä tiedotusvälineissä seurataan ja parlamenttia koskevat virheelliset tiedot korjataan oikaisuilla. Kansalaiset voivat lisäksi vieraila istuntosalissa (Strasbourgissa ja Brysselissä), [Parlamentariumissa](#) (parlamentin vierailukeskus) ja [Euroopan historian talossa](#) (molemmat Brysselissä). Parlamentilla on kussakin jäsenvaltiossa vähintään yksi yhteystoimisto, ja joissakin niistä on myös vierailukeskuksia. Yhteystoimistojen tehtävänä on auttaa kansalaisia ymmärtämään, mikä Euroopan parlamentti on, mitä se tekee ja mitä se edustaa. Tämä saadaan toteutettua kansalaisten, sidosryhmien ja tiedotusvälineiden kanssa tehtävän strategisen yhteistyön avulla.

EU:n kansalaisten keskuudessa vallitsee tätä nykyä vahva tunne EU:hun kuulumisesta, mikä on myönteistä menneiden vuosien rahoituskriisien ja poliittisten kriisien synnyttämän EU-vihamielisyyden jälkeen. EU:hun kuulumisen tunne kuitenkin vaihtelee, joten asianmukaisia unionin tason tiedotus- ja viestintästrategioita ja -toimia tarvitaan. Parlamentti on EU-kansalaisten edustajana velvollinen ottamaan aktiivisen roolin näiden strategioiden ja toimien laadinnassa, ja se on myös sen oman edun mukaista.

Aiempien vuosien tapaan Euroopan parlamentti piti kansalaiset ajan tasalla vuoden 2019 vaaleista ja niiden merkityksestä Euroopan tulevaisuudelle. Sen tiedotustoiminta oli puoluepoliittisesti sitoutumatonta ja täydensi poliittisten puolueiden ja ehdokkaiden omia kampanjoita. Koska viestintä oli sitoutumatonta, siinä keskityttiin EU:n ja parlamentin tähänastisiin saavutuksiin tulevaa spekuloiden. Vuoden 2019 EU-vaalikampanjan puitteissa parlamentti käynnisti 24 kielellä toimivan sivuston talläkertaaäänestän.eu. Yli 150 000 vapaaehtoista kaikissa jäsenvaltioissa rekisteröityi osallistumaan EU-vaalien kampanjointiin ja kannustamaan mahdollisimman monia kansalaisia äänestämään. Lisäksi parlamentin yhteystoimistot kaikissa jäsenvaltioissa toimivat paikallisiin tarpeisiin mukautettuina tietokeskuksina.

Katarzyna Anna Iskra
05/2019

